

kak partizanski kurir... Ne bi ti svetoval, da bi ostal doma. Se mi zdi, da bo bolj varno, če kar v trgu ostaneš..."

Vzel sem si prijazni nasvet k srcu. Dobil sem stanovanje zase in za sestre pri Picku v Ribnici.

Prepeljali smo živež, obleko, seno in živino k Picku. Nismo doma! Bomo pa vsaj mirno spali pod domobranskim varstvom.

Medtem ko so dekleta hodila domov obdelovat polje, sem jaz organiziral civilno obveščevalno službo v Ribnici. Ljubljana nam je poslala razmnoževalni stroj, matrice, črnilo in papir. Župan Stanko Škrabec nam je odkazal sobo v občinski pisarni.

Začeli smo z izdajo lista "Za slovensko domačijo". Teden-sko je prinašal novice o domobranskih pohodih in partizanskih zločinih. Priobčevali smo dogajanja po vaseh. Tednik je zajel žitje našega kmeta in njegovo borbo proti komunizmu.

Ob nedeljah smo imeli protikomunistične sestanke, navadno po glavni maši, v Ribnici, pri Sv. Križu v Jurjevcu, pri Novi Štifti, v Dolenji vasi. Pri Novi Štifti pred cerkvijo so stale tri ogromne lipe. Prva nad cerkvijo je od starosti opešala. Začela je trohneti. Frančiškanski bratje so jo požagali. Ohranili so štor in ga preuredili v govorniški oder. Z njega so na Velike maše dan domobranski govorniki odkrivali rdeči obraz OF. Ljudje so jim pritrjevali in ploskali. Kar zareglja brzostrelka. Od Hojerja nad Novo Štifo je partizanska izvidnica poslala nekaj rafalov. Svinčenke so sikale nad glavami poslušavcev. Zadele niso nobenega. Domobranci so vrnili "pozdrav", rdeči strahopetci pa so jo v naglici odkurili v gozd.

33. Izkop jelendolskih junakov

V načrtu nam je bil izkop jelendolskih žrtev. Prekop junakov in prevoz njihovih kosti na pokopališče bo Slovencem za vedno klical v spomin gnusobo komunistične Osvobodilne

fronte. Pogreb bo pa tudi v slavo in čast punakom, ki so se zrušili pod krogli slovenskih Kajnov.

Jelendolske žrtve pred Ribnico

Rdeči morivci so jih pobijali na skrivnem. Bili so prepričani, da so zabrisali sledi svojih zločinov...

Božja Previdnost nam jih je pomagala odkriti!

OF je sekala mlada slovenska življenja v senci dreves in pod plaščem noči. Slovenski domobrancji bodo izkopavali mrtve borce pri belem dnevu in v navzočnosti mater, očetov, sorodnikov in znancev, zdravniške komisije, zastopstva oblasti in fotografov! Naj slovenski narod, da, cel svet zve o grozotah komunistične revolucije na naših tleh!

Močno oborožena domobranska četa je zapustila Ribnico zarana v sredo 4. oktobra 1944. Komunistom dan izkopa jelendolskih žrtev ni bil neznan. Domobrancji morajo računati na morebitno partizansko zasedo in miniranje grobišč...

Brez spopada zasedejo položaje okoli Jelendola. Ko se

prepričajo, da partizani niso položili min v grobove, začnejo zasajati krampe in lopate v množični grob.

Že so dospele bele krste na konjskih vozovih. Kakih 125 so jih položili v rosnato travo.

Kopači so dvigali razpadajče ostanke junakov iz mokre zemlje, ko sem skočil s kolesa in ga prislonil k smreki poleg grobišča.

Občudujem te mlade fante! S skrajno previdnostjo in globokim sočutjem zasajajo lopate v gmoto trohnečih teles, ki so razmetana v jami križem kražem. Nekatera so naga, druga le v spodnji obleki, v srajci in suknjiču. Mnogim žica razjeda roki, zvezani zadaj na hrbtu, ali pa se ujeda v kosti pod kolonom. Temu manjka lobanja, drugemu rama, mnogim odpadajo prsti ob prenosu v krste...

Fotografi klešejo izmaličena trupla na filmski trak. Pridigoval bo slepim slugam OF in koristnim budalom o "veseljju" rdečega raja. Komunistom pa vzbujal vest...

Čuječe oko svojcev spoznava mrličje. Stas, obraz, lasje, zobje, tudi kosci obleke so sorodnikom v pomoč pri prepoznavanju sinov, očetov, mater in znancev. Žrtvam, katere nismo mogli prepoznati, so zdravniki odvzeli zobe, plombe, lase, in obleko, če so jo imeli. Nepoznani žrtvi so vpisali številko na krsto in isto na vrečo z ostanki pobitega. Pozneje bodo morda le dognali imena pobitih...

Pristopil sem h kanoniku dr. Janezu Kraljiču. Stal je na robu jame v sivem dežnem plašču in si mašil nos z robcem. Ponudil sem mu steklenico s slivovko. Namočila sva si robca in odganjala smrad, ki je nasičeval zrak v okolici.

Ob jami stoji Slavko Župančič. Mrko zre v grob, kot da bi gledal prikazen.

"Nad tem telesom sem pa jaz ležal... Bil je že mrak... Partizani so kosili... z roba jame so junaki padali v globino groba. Mnoge je krogla zadela v glavo. Mrtvi so se zvačali... Drugi so obstreljeni pristajali na hrbtih sotrpinov... Prišla je vrsta name. Odvzeli so mi obleko, roke pa mi zvezali za hrbtom... Ko se je moj prednik — to je njegovo telo — pre-

kucnil v jamo, sem se zagnal za njim. Krvnik je to opazil in z brzostrelko udaril po meni. Kroglja mi je ramo oplazila... Kot snopi so trupla padala name... Stemnilo se mi je... Bog ve, koliko časa sem ležal v nezavesti! Potem me pa mraz predrami iz omedlevice... Bilo je črno kot v rogu. Iznad jame sta mi udarjala v uho smeh in zabavanje tovarišev... Začnem se premikati... končno se povlečem izpod mrtvih teles. Splazim se k robu grobišča... Pomolim glavo iz jame, počasi in previdno se oziram v temo... Ni straže ob jami... Partizani se grejejo pri ognju, lučaj kamna odstranjeni od doline mrtvih...

Zdaj ali pa nikoli! sem si dejal. S težavo se porinem preko roba jame. Z rokami si nisem mogel nič pomagati, le s kolmolci sem se upiral v steno... Vstal sem iz groba! Hvala Bogu za rešitev! Rešitev? Partizani imajo dober sluh!

Lazim previdno po suhem dračju!... Kot krt prilezem na rob gozda. Za menoj v daljavi brli partizanski ogenj, pred menoj se pa odpira jasa... Kam naj se obrnem? Pomikal se bom pod kritjem smrečja... Luč se pokaže v daljavi... Spustim se po travniku proti kmetiji... Potrkam na vrata... Z leščerbo v roki se prikaže kmetica na veženih vratih...

‘Za božjo voljo! Kdo pa si? Strašilo!’ je v grozi zavpila in zaloputnila vrata prod menoj...

Kam pa zdaj?... Naprej!

V rami je žgalo... Žeja me je pekla... Vrtilo se mi je v glavi... Naprej!

‘Človek božji; kdo pa si? Krvav po celem telesu...’ so me pomilovali kmetovi domači, kjer sem zarana pristal.

Dobri mož mi je prerezal žico, kmetica je zavrela krop. Izpral sem si rano na rami, izmil kri in prah s telesa...

Moderni Lazar je hotel še nekaj pristaviti, ko zadoni glas: “Nov grob...”

Kakih sto metrov proč od velikega grobišča so kopači zapazili zneseno dračje, ki je narahlo pokrivalo prst. Zasadijo lopate. Prvo telo se pokaže... potem drugo... in tretje... Deset junakov in junakinj je bilo tu pobitih!

“Govorilo se je, da so tudi našega potolkli v Jelendolu,” je tarnala žalostna mati. “Ogledala sem si vsako žrtev... našega nisem našla... Bog ve, kje njegove kosti čakajo vstajenja?”

Mrtvi junaki — 110 jih je — so na pohodu v Ribnico!

V Rakitnici, v Dolenji vasi, v Prigorici, v Goriči vasi... po vseh vaseh slovenska dekleta zasipajo krste z venci.

Celo konji spoštljivo stopicajo, kot bi se zavedali, da ne vozijo slame, sena in hlodov; pač pa dragocene ostanke turjaskih borcev...

Med farno cerkvijo in dekleško ljudsko šolo čaka mrtve junake prostoren mrtvaški oder. Ogromen križ stoji med dvema lipama. Pritrjen na prečni tram križa pozdravlja mrtve borce slovenski grb: polmesec in tri šesterorogljate zvezde. Trnjeva krona se vije preko navpičnega in prečnega trama. Pod njo visi velik venec, spleten iz rdečih nageljnov in roženkavta — dar slovanskih domobrancev. Dve slovenski zastavi sta pritrnjeni nad vencem.

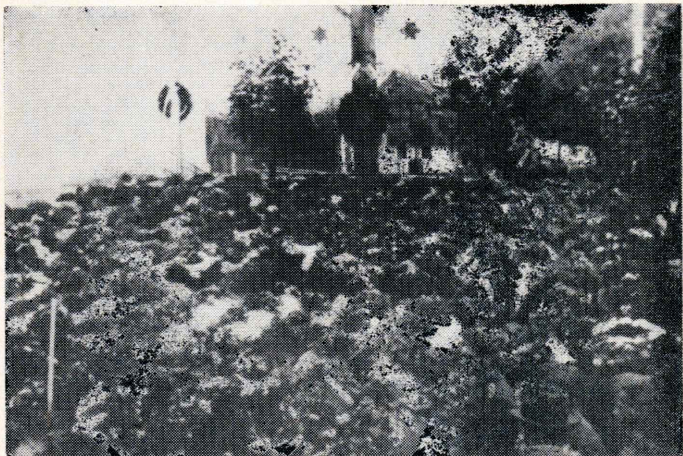
Na obeh straneh križa sta postavljena visoka mlaja. Na vrhu plapolata v jesenskem vetru slovenski zastavi. Pod njima obsojata zločinsko delo slovenskih komunistov dva mogoča slovenska orla. Dva zelena venca z rdečimi krizantemami se iz mlajev poslavljata od slovenskih Abelov...

Mrtvaški oder se polni s krstami in venci. 110 trohnečih teles slovenskih očetov, vernih mater, ponosnih fantov in zalih deklet molče trobenta Ribničanom in vsemu slovenskemu narodu: “Ker smo ljubili resnico in sovražili mednarodni in brezbožni komunizem, so nas slovenski Kajni umorili...”

Medtem ko so jelendolski junaki mirno ležali na odru pod odejo jesenskega cvetja in v spremstvu častne straže slovenskih domobrancev, so ribniški komunisti na vsa usta kričali: “Ne mrličje; slamo so domobranci položili v krste!...”

Ribničanje so sicer “kunštni” ljude... Da bi pa njihova slama prepajala trg s smradom razpadajočih človeških teles?... Ne! Česa takega pa celo Ribničanje ne zmorejo!...

Dr. Janez Kraljič, stolni kanonik in zastopnik ljubljani-

Jelendolske žrtve na "odru" pri farni cerkvi v Ribnici,
mogočni križ

skega škofa, je v nagrobnem govoru močno obsodil podlost in verolomstvo komunističnih zarotnikov. Do neba je povelil vero, hrabrost in nesebično ljubezen do domovine, ki so je mrtvi trpini tako hrabro kazali v bojih s sovragom in posebno še ob smrtni uri...

V imenu Pokrajinske vlade se je od mučencev poslovil dr. Ludvik Puš. "Libero" in pogrebne molitve je pa vodil ribniški dekan Viktorijan Demšar.

Nato se je razvil pogrebni sprevod na pokopališče v Hrvati. Ribnica je videla velike slavnosti in mnogo sprevodov. Današnji presega vse!

K pogrebu se je zbralo ljubstvo med Veliko in Malo goro. Prišli so iz Blok, Loškega potoka, Slemen, Lašč in Turjaka, Iga, Dobrega Polja in Strug...

Prvi v sprevodu so bili že na pokopališču, ko so še mnogi čakali pri farni cerkvi v Ribnici na žalno procesijo.

Na božji njivi so polagali domobranci krste drugo poleg druge v dolgo jamo, medtem ko je poročnik bral imena mrtvih...

“Andolšek Stanko,... Martol Anton,... Kralj Jože,... Turk Janez,... Zajc Tone.

Železnikar Urška...”

Litanije mrtvih!

Komandant domobranske edinice v Ribnici nadporočnik Lešnjak je v imenu predsednika Ljubljanske pokrajine in glavnega poveljnika slovenskih domobrancev generala Leona Rupnika položil velik venec na skupni dom jelendolskih junakov.

“Naj počivajo v miru,” je duhovščina prosila Boga.

“Amen!” je zagrmelo po pokopališču.

Amen, je odjeknilo po hišah pomorjenih.

Iz duš žalostnih slovenskih mater pa se je dvigala molitev...

“Tako naj bo! Gospod, poveljaj naše mučence s Svojo slavo! Naj bo njikova kri seme novih borcev za resnico; njihovo trpljenje pa naj izprosi spreobrnjenje slovenskim komunizmom...”

34. Bogoslovci se uprejo škofu

Po aneksiji Ljubljanske pokrajine Italiji so Lahi smatrali našo deželo kot del “Velikega Rimskega Imperija.” Slovenska kultura, materin jezik, vse kar je slovenskega, se mora umakniti “višji” rimski kulturi!...

Da bi njihova “izobrazba” čim hitreje pognala korenine, so Italijani vpeljali italijanski jezik v naše šole in v urade. Uradne listine so bile tiskane najprej v italijanščini, potem slovenščini. Imena krajev, trgov, vasi in ulic so nosila laške napise. Prestava je bila kar smešna. “Cankarjeva ulica” je postala “Cankar strada”, “Javornikova cesta”: “Javornik strada”. Res je, da je Ivan Cankar večkrat stradal... Javornik pa najbrže ni poznal lakote...